પ્રવચન નં. ૩૯ ગાથા - ૧૧ તા. ૨૧-૭-૭૮ શુક્રવાર, અષાઢ વદ-૧ સં. ૨૫૦૪

આજે શ્રાવણ વદ એકમ છે સિદ્ધાંતની. દિવ્યધ્વનિ દિન, ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનો આજ દિવસ છે. ભગવાનને રાજગૃહીના પાસે વિપુલાચલ પર્વત ઉપર આજ દિવ્યધ્વનિ છૂટી હતી. કેવળજ્ઞાન તો વૈશાખ સુદ ૧૦ મે થયું. પણ છાસઠ દિવસ વાણી બંધ રહી. વાણીનો યોગ નહિ ને સાંભળનારનો (પણ) યોગ નહીં. (ભગવાન મહાવીરની) છાસઠ દિવસ વાણી બંધ રહી. આજ સવારમાં સૂર્ય ઊગ્યે બે ઘડી... દિવ્યધ્વનિ છૂટી. ઇન્દ્ર લાવ્યા ગણધરને ગૌતમ સ્વામીને આવ્યા એટલે અંદર, માનસ્થંભ જ્યાં દેખ્યો, એમાં એનું માન ગળી ગયું, અને એને પોતાને અંદર ભાવશ્રુતજ્ઞાન પ્રગટ થયું.

ભગવાનની વાણી નીકળી, એ વાણીમાં ભાવશ્રુતજ્ઞાન આવ્યું કેવળજ્ઞાન નહીં. ભાવશ્રુતજ્ઞાનમાં બધું આવે. કારણકે વાણી છે ને એટલે એના ભાવના અર્થના કર્તા તીર્થંકર

કહેવાય છે અને એની રચના ગ્રંથના કર્તા ગૌતમ ગણધર (છે). એથી એને ભાવશ્રુતપણે પરિણમે છે ને એને, અને પછી રચના દ્રવ્યશ્રુતની કરે છે. પણ ભાવશ્રુતપણે પરિણમે છે તે વાણીને પણ ભગવાને ભાવશ્રુત કહ્યું એમ કહ્યું. ‘ ધવળ ’ માં પાઠ છે. ભગવાનની વાણીમાં ભાવશ્રુત દ્વારા કથન એમ આવ્યું, ભાવશ્રુત દ્વારા સમજાવ્યું અર્થ–કર્તાએ. આહાહા !

ભાવશ્રુતમાં સમજાવ્યું બધું કેવળજ્ઞાન આદિ જેટલાં જગતનાં (પદાર્થો) છ દ્રવ્યો એનાં ગુણ પર્યાયો વગેરે એ ભાવશ્રુતમાં આવી જાય છે, પણ કેવળજ્ઞાનથી તે સમજાવ્યું એમ નથી કહ્યું. સમજાણું કાંઈ ? પાઠ છે એમાં પાંસઠ પાને ભાવશ્રુત દ્વારા અર્થથી સમજાવ્યું ભગવાને ! આહાહા ! ઈ ગણધરે ભાવશ્રુતને સાંભળ્યું અને એને પણ ભાવશ્રુત પરિણમ્યું; આહાહા ! અંતર્મુખ થઈને એને પણ ભાવશ્રુતજ્ઞાન થયું. એ આ દિવસ છે આજ, દિવ્યધ્વનિનો અને ગણધરે અંતર્મુહૂર્તમાં ક્રમે ચાર જ્ઞાન પ્રગટ કર્યા ને બાર અંગની રચના કરી. બાર અંગની રચના કરી ઈ ક્રમે કરી. એક સમયમાં થઈ એમ નહીં. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? ક્રમે કરીને બાર અંગની રચના પણ અંતર્મુહૂર્તમાં (થઈ). આહાહાહા !

જેમ ભગવાનની ભાવશ્રુતજ્ઞાનધારા ચાલી, એવું જ ગણધરેય ભાવશ્રુતજ્ઞાનપણે પરિણમ્યા. આહાહા ! એણે એક અંતર્મુહૂર્તની અંદર, આહાહાહા ! બે ઘડીની અંદર/ચાર જ્ઞાન પ્રગટ કર્યા–મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય અને અંતર્મુહૂર્તમાં જે આચારાંગ આદિ ગ્રંથ છે શાસ્ત્ર એનાં અઢારહજાર પદ છે, એક એક પદનાં એકાવન ક્રોડ જાઝેરાં શ્લોક છે, એવા ડબલ (બમણાં), સૂયગઠાંગ છત્રીસ હજાર પદ, બોંતેર હજાર પદ, એકસોચુમાલીસહજાર પદ આમ બમણાં બમણાં થતાં આવા અગિયાર અંગ અને એથી પણ બાર (મું) અંગ જેમાં ચૌદપૂર્વ ને એથી ઉપરાંત બીજાં... (એની) જેણે અંતર્મુહૂર્તમાં રચના કરી બાપુ એ શક્તિ કેવી હશે ? આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

બાર અંગ કોને કહે ? એક અંગમાં અઢારહજાર પદ અને એક એક પદમાં એકાવન ક્રોડ જાઝેરાં શ્લોક એવાં અગિયાર અંગ ને બાર અંગ તો કોઈ અપાર છે. આહાહા ! પણ આત્માની તાકાત છે ગણધરની. આહાહા ! અંતર્મુહૂર્તમાં અડતાલીસ મિનિટની અંદર ક્રમે... રચનામાં (બાર અંગની કરવામાં) અંતર્મુહૂર્ત લાગ્યું. આહાહા ! એક સાથે તો (એક સમયમાં) કરી શકે નહીં. ક્રમે રચના કરતાં, આહાહા ! બાર અંગની રચના કરતાં ક્રમે અંતર્મુહૂર્ત લાગ્યું ! આહાહા ! એ તાકાત કેટલી ? આહાહા ! ભાવશ્રુતજ્ઞાનપણે પરિણમ્યા છે. ચૈતન્ય ભગવાન આ જે ચાલે છે અગિયારમી ગાથા. જ્ઞાયકને અવલંબે જેને ભાવશ્રુત થયું છે ભગવાનની વાણી તો નિમિત્ત છે. સમજાય છે કાંઈ ?

અંદરમાં પરમાત્મ સ્વરૂપ પૂરણ પ્રભુ પૂર્ણાનંદનો નાથ પરિપૂર્ણ સ્વભાવથી ભરેલો, અતીન્દ્રિય આનંદના ભાવથી પૂરણ ભરેલો, આહાહા ! એમ અતીન્દ્રિય જ્ઞાનના ભાવથી પૂરણ ભરેલો એવો જ્ઞાયકભાવ. આપણે અગિયારમી (ગાથામાં) ચાલે છે. આહાહા !

એ જ્ઞાયકભાવને અંતર્મુહૂર્તમાં અવલંબીને–એક જ સમય થાય છે એને તો, ઉપયોગમાં વાર લાગે છે (અંતર્મુહૂર્ત !) એક જ સમયમાં સમયાંતર કરી નાખ્યું જ્ઞાન. આહાહા ! જે મિથ્યાજ્ઞાન હતું, વેદાંતી હતા ને એ તો ? ગૌતમ ! બ્રાહ્મણ હતા. વેદમાં પૂરણ હતાં. પણ જેણે...

જ્ઞાયક (અનુભવ્યો) ભગવાનની વાણી તો નિમિત્ત છે. પણ એની તાકાત એટલી હતી. આહાહા ! કે આ જ્ઞાયક પૂરણસ્વભાવભાવ એનું અવલંબન લઈને, એ જ્ઞાયકભાવ છે ઈ નિરાલંબન છે હમણાં બતાવ્યું હતું કોઈકને ગાથા શ્લોક ત્યાં ઉપર, બતાવી 'તી ? નિરાલંબન છે. આહાહા ! વસ્તુને પ્રાપ્ત થવામાં કોઈ આલંબન બહારની જરૂર નથી, એવો જે નિરાલંબી પ્રભુ એનું આલંબન લઈને, જેણે ભાવશ્રુત જ્ઞાન આનંદના સ્વાદ સહિતનું ભાવશ્રુતજ્ઞાન પ્રગટ થયું. આહાહાહા !

જે જ્ઞાનમાં અતીન્દ્રિય આનંદ સ્વાદમાં સાથે આવે તેને આંહીયા જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે. આહાહાહા ! એવું જ્ઞાન, જેણે અંતર્મુહૂર્તમાં / એ તો ઉપયોગ અંતર્મુહૂર્ત છે, છે તો એક સમયમાં. આહાહા ! સમયાંતરમાં એકદમ આખી લાઈન ફરી ગઈ. જે દૃષ્ટિ રાગ અને પુણ્ય ઉપર હતી એ દૃષ્ટિ પડી જ્ઞાયકના આનંદના સાગરમાં, એક સમયમાં જ્ઞાન સમ્યક્ થઈ ગયું. જે જ્ઞાને ભવનો અંત લીધો, આહાહા ! એ જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરીને (ગણધરે) બાર અંગની રચના અને ચાર જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અંતર્મુહૂર્તમાં કરી નાખી. આહાહા !

જુઓ ! એ તાકાત ગણધરની, છે છદ્મસ્થ-પણ આત્મા અંદર છે ને ! આહાહા ! વેદાંતમાં પૂરા હતા વેદમાં પ્રવિણ હતા, એના મોટા અગ્રેસર હતા. આહાહા ! એવી દૃષ્ટિવંત પણ, ત્રણલોકના નાથની દિવ્યધ્વનિ જ્યાં સૂની (સાંભળી) આહાહાહા ! એણે પુરુષાર્થની ગતિને અંતરમાં વાળી, જે (ગતિ) રાગ ઉપર હતી. આહાહા ! (તે દૃષ્ટિને અંતર્મુખ કરી !) ભાવ આકરો છે બાપા. આહાહા !

અને એ શ્રુતકેવળીઓ, આહાહા ! શ્રુતને અંતર્મુહૂર્તમાં ફેરવી જાય એવી એની તાકાત છે. રચના અંતર્મુહૂર્તમાં કરી, બાર અંગ કોને કહે ભાઈ એ તો કંઈ વિચાર્યું એણે, આહાહા ! જેના ત્રીજા ભાગમાં તો ચૌદ પૂર્વ આવે છે. અને એ સિવાય બે ભાગ બીજા છે. આહાહા ! એવા આખા બાર અંગની રચના અંતર્મુહૂર્તમાં કરી પણ છદ્મસ્થ છે તે ક્રમે કરી.

કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે તે એક સમયમાં થાય છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા !

એ બાર અંગની રચનાનો દિવસ પણ આ જ છે. આ જે શાસ્ત્ર છે આ, એનો અર્થ અર્થ, પછી બાર અંગના જાણનારાઓનો વિચ્છેદ થઈ ગયો, પછી અગિયાર અંગના જાણનાર રહ્યા, પછી તેનોય વિચ્છેદ થઈ ગયો, (એમ સમય જતાં) પછી એક અંગના જાણનારા રહ્યા, એનો વિચ્છેદ થઈ ગયો. પછી એક અંગના અર્થના જાણનાર રહ્યા. આહાહા ! એ અર્થના જાણનારમાંથી આ કુંદકુંદાચાર્ય/એક અંગના અમુક અર્થના જાણનાર. આહાહા ! એમાંથી એણે સમયસાર બનાવ્યું. આહાહા ! આ સમયસાર ગ્રંથની પ્રમાણિકતા છે. પોતે કહ્યું છે પાંચમી ગાથામાં.

મારા ગુરુ જે છે, કે અરિહંત જે છે. આહાહા ! એ અરિહંત વિજ્ઞાનઘનમાં નિમગ્ન હતા. કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા મહાવીર પ્રભુ આદિ, એ વિજ્ઞાનઘન ભગવાન એમાં નિમગ્ન હતા, અને પછી ગણધર થયા એ (પણ) વિજ્ઞાનઘનમાં નિમગ્ન હતા, ત્યાંથી અમારા ગુરુપર્યંત, આહાહા ! કુંદકુંદાચાર્ય એમ કહે છે કે અમારા ગુરુપર્યંત જેવા અરિહંત વિજ્ઞાનઘનમાં મગ્ન હતા, નિમગ્ન, મગ્ન એકલા નહીં એવા અમારા ગુરુ વિજ્ઞાનઘનમાં (અંતર્નિમગ્ન હતા) વિજ્ઞાનઘન ભગવાન, એકલો વિજ્ઞાનનો પૂંજ આખો મોટો પ્રભુ. એમાં અરિહંત નિમગ્ન હતા, એમ અમારા ગુરુ પણ

નિમગ્ન હતા. ઠેઠ થી ઠેઠ અરિહંતથી માંડીને અમારા ગુરુ (પર્યંત) આહાહાહાહા !

જુઓ ! આ શાસ્ત્રની પ્રમાણતા બતાવવામાં પ્રમાણિક આવા પુરુષો હતા. સમજાણું કાંઈ ? આહાહા ! એને છતાંય નિર્માન, નિર્માન, નિર્માન. આહાહા ! ક્યાં પ્રભુ અમારું ભાવશ્રુતજ્ઞાન અને ક્યાં પ્રભુ તમારું કેવળજ્ઞાન ? આહાહા ! જેને અંતર્મુહૂર્તમાં બાર અંગની રચનાની તાકાત અને બાર અંગનું જ્ઞાન અંતર્મુહૂર્તમાં પ્રગટ કર્યું ! આહાહા ! એ સંત કહે છે, પ્રભુ તમારી કેવળજ્ઞાનની પર્યાય ક્યાં અને અમારી આ શ્રુતજ્ઞાનની પર્યાય પામર ક્યાં ? આહાહાહાહા ! આમ છે. આંહી તો જ્યાં થોડું ઘણું ધારણામાં કાંઈ આવડ્યું અને આવડતમાં આવ્યો, ત્યાં એને એમ થઈ જાય કે આપણે વધી ગયા ને આપણે આગળ ગયાને બાપા એ મારગડા અંતરના અલૌકિક છે ભાઈ ! આહાહા ! આહાહા !

જે ગણધરને બાર અંગની ઉત્પત્તિ એક ક્ષણમાં કરી અને રચના એક ક્ષણમાં કરી. ચાર જ્ઞાન–મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યયની ઉત્પત્તિ એક ક્ષણમાં થઈ, એ પુરુષ એમ કહે, પ્રભુ તમારું કેવળજ્ઞાન ક્યાં ? પર્યાય હોં ? દ્રવ્યની તો વાત ક્યાં કરવી ? કેવળજ્ઞાનની પર્યાય ક્યાં પ્રભુ અને અમારી શ્રુતજ્ઞાનની પર્યાય ક્યાં ? આહા ! અમે પ્રભુ પામર છીએ હોં ! આહાહા ! વસ્તુ તરીકે અમે પ્રભુ છીએ પણ પર્યાય તરીકે / આવો રચનાની અંતર્મુહૂર્તમાં બાર અંગની શક્તિ એ પણ એમ કહે કે અમે પામર છીએ. આહાહા ! એ માંહ્યલું રચાયેલું આ સમયસાર છે. એનો તો એક ભાગ છે થોડો, છતાં ઘણી વાત રહી ગઈ છે.

આપણે આંહી સુધી આવ્યું છે. છે ને ?

જેમાં ભાવોનું અનેકપણું પ્રગટ છે એવો અનુભવે છે, અજ્ઞાની ! આહાહા ! પર્યાયમાં અગિયારમી ગાથા વચમાં છે વચમાં કાલ આવ્યું 'તું. કાલ તો સજજાય હતી પરમ દિ ' છે ? વચમાં ' વ્યવહારથી વિમોહિત હૃદયવાળાઓ, જેમાં ભાવોનું અનેકરૂપપણું છે, એવો અનુભવે છે ' શું કહ્યું ઈ ? કે પર્યાયમાં અનેક પ્રકારના શુભાશુભ રાગ છે, તેમાં વ્યવહારમાં મૂંઝાઈ ગયેલા વિમોહિતવાળા જીવ, આહાહા ! તેને મારું આ સ્વરૂપ છે તેમ અનુભવે છે. આહાહા ! એનું એને વેદન છે દુઃખનું. આહાહા !

જે જ્ઞાન, ભાવોનું અનેકરૂપપણું એમાં વિકલ્પોના અનેક પ્રકાર છે. અજ્ઞાનીને સ્વભાવનો આશ્રય તો થયો નથી. જેને અવલંબે એકતા થાય અને અનેકતા તૂટે એ તો થયું નથી. એથી અનેકપણાને જ એ અનુભવે છે, પુણ્ય ને પાપ, દયા ને દાન આદિ અસંખ્ય પ્રકાર શુભના અને અસંખ્ય પ્રકાર અશુભના, એને અજ્ઞાની, વ્યવહારમાં મોહાયેલા, મૂંઝાયેલા પ્રાણી, વ્યવહારમાં મૂઢ પ્રાણી એને અનુભવે છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહાહા !

હવે, " પણ ભૂતાર્થદર્શીઓ "–છે ? છતી ચીજ છે, ભૂત છતો પદાર્થ છે આહાહા ! મહાચીજ છે વસ્તુ છે મૌજુદગી હૈયાતિવાળી ચીજ છે ધ્રુવ જ્ઞાયકભાવ. આહાહા ! એ શુદ્ધનયને દેખનારાઓ અંતરને જોનારાઓ, જે પર્યાય પરને જુએ છે તે છોડી દઈને જે પર્યાય પોતાને જુએ છે. " એવા શુદ્ધનયને દેખનારાઓ પોતાની બુદ્ધિથી નાખેલા " આહાહા ! પુરુષાર્થથી રાગથી ભિન્ન પડીને, આહાહા ! રાગ અને સ્વભાવ વચ્ચે પ્રજ્ઞાછીણી પુરુષાર્થથી કરી છે. પ્રજ્ઞાછીણી મારી છે વચમાં. આહાહા !

છે ? પોતાની બુદ્ધિથી જે પોતાની જ્ઞાનની દશા છે; પોતાનું જ્ઞાન પર્યાય, એનાથી નાખેલા (એટલે) રાગ અને સ્વભાવ વચ્ચે આ રીતે પ્રજ્ઞાછીણીને નાખીને, આહાહા ! "શુદ્ધનય અનુસાર બોધ થવા માત્રથી, થવા માત્રથી" સ્વભાવને આશ્રયે જે બોધ થયો શુદ્ધનયને આશ્રયે જે બોધ થવામાત્રથી-શું કહ્યું ? આહા ! પોતાની જ્ઞાનની નિર્મળ પર્યાય, એને સ્વભાવ તરફ વાળતાં જે શુદ્ધનય અનુસાર બોધ-જ્ઞાન થવા માત્રથી ઊપજેલું, જ્ઞાયકના જ્ઞાનમાત્ર થવાથી ઉત્પન્ન થયેલું, આત્મ- કર્મના વિવેકપણાથી, આત્મા અને રાગનો વિકલ્પ છે ઈ કર્મ. આત્મા અને કર્મના વિવેકપણાથી બેની જુદાઈથી. આહાહા ! જ્ઞાયકભાવ, એ શુદ્ધનયને અનુસારે તેનું જ્ઞાન થતાં, આત્મા અને કર્મના વિવેકપણાથી, આહાહા ! રાગ અને સ્વભાવની જુદાઈનું ભાન થવાથી, આહાહા ! આવી વાત છે.

પોતાની બુદ્ધિથી નાખેલા; એનો અર્થ શું ? આહાહા ! સાંભળેલું જ્ઞાન છે એ પણ નહીં એમ કહે છે. આહાહા ! સાંભળ્યું છે એ જ્ઞાન નથી એ પોતાની બુદ્ધિ નહીં. અહીંયા તો ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાન એને અનુસારે થઈને જે જ્ઞાન થયું એ પોતાની બુદ્ધિથી, એ જ્ઞાનથી આહાહા ! "એ બુદ્ધિથી નાખેલા શુદ્ધનય અનુસાર જ્ઞાન થવામાત્રથી", "ઊપજેલા આત્મકર્મના વિવેકપણાથી પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા"-ભાષા નાખી જોયું ? પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા અંદરમાં કર્મ જરીક ખસ્યા છે માટે આ કામ ચાલે છે એમ નથી. આહાહા ! "પોતાનાં પુરુષાર્થ દ્વારા, આહાહા ! આવિર્ભૂત કરવામાં આવેલો" શું ? જે જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળી, રાગના અને પર્યાયબુદ્ધિના પ્રેમમાં ઢંકાયેલો હતો. ખ્યાલમાં નહોતો આવતો. આહાહા ! એક સમયની પર્યાયના પ્રેમમાં કે વિકલ્પના પ્રેમમાં એ ઢંકાઈ ગયો, વસ્તુ હતી છતી છતાં તે આચ્છાદન ઢંકાઈ ગઈ હતી. આહાહા ! અજ્ઞાનીને આચ્છાદન થઈ ગઈ છે. વસ્તુ આચ્છાદન થતી નથી પણ એને આચ્છાદન પર્યાયમાં થઈ એટલે ઢંકાઈ ગયો એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા !

વસ્તુ જ્ઞાયકસ્વરૂપ જે વસ્તુ છે એ તો ત્રિકાળ શુદ્ધ અને આનંદકંદ જ છે એ ઢંકાતી નથી ને પ્રગટ થતી નથી, એ તો છે જ એવી. આહાહા !

આ ગાથા તો જૈનદર્શનનો પ્રાણ છે, આખા બાર અંગ ને જૈનશાસનનું મૂળ છે આ. ઝીણી વાત છે ભાઈ ! અત્યારે તો મુશ્કેલ થઈ પડી છે. બહારની વાતમાં ને વાતું છે-આવું આ કર્યું ને આ કર્યું, વ્રત કર્યાં, ને તપ કર્યાં ને પડિમા લીધી ને, આહાહા ! એ બધા-અનેક વિકૃત ભાવ, એને અનુભવનારા, વ્યવહારમાં મૂઢ થઈ ગયા છે એ તો અને આ ભાનવાળા વ્યવહારના જાણનારા રહી ગયા છે હવે. આહાહા ! જેણે આત્મા અને કર્મ, કર્મ એટલે રાગ, ચાહે જીવનો શુભરાગ હો એ રાગ અને આત્માના વિવેકપણાથી એને ભિન્ન પાડવાથી એને જુદા કરવાથી, આહાહા ! ઊપજેલો જે બોધ, આહાહા ! એમાંથી પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા આવિર્ભૂત કરવામાં આવેલા, શું ? સહજ એક જ્ઞાયકભાવ ! આહાહા !

વળી, એક બાજુ એમ કહેવું-કે જે ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ છે એ ત્રિકાળી તે શુદ્ધ જ છે. એ કોઈ દિ ' અવરાણો નથી, અશુદ્ધ થયો નથી, હીણો રહ્યો થયો નથી. આહાહા ! આટલા-આટલા અનંત ભવ કર્યા પણ જ્ઞાયકભાવમાં કંઈ પણ ઊણપ આવી નથી. છતાં આંહી એમ કહે છે કે જ્ઞાયકભાવ ઢંકાઈ ગયો છે. એ પર્યાયવાળાને (પર્યાય) દૃષ્ટિ છે તેને નજરમાં નથી, (તેથી

તેને) ઢંકાઈ ગયો છે. આહાહા ! વીતરાગ મારગ કોઈ અલૌકિક છે બાપુ. આહાહાહા !

એ... જેમાં એક જ્ઞાયકભાવ. આહાહા ! ઓલામાં અનેક શબ્દ હતો, છે ને ? જેમાં ભાવોનું વિશ્વરૂપપણું અનેકપણું પ્રગટ છે, એને અનુભવે છે. હવે આ, આત્મા ને કર્મના જુદાપણાથી, વિવેક એટલે જુદાપણું પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા પ્રગટ કરવામાં આવેલો આવિર્ભાવ એટલે – ઓલામાં એમ હતું સમજાણું ? વિશ્વરૂપ પ્રગટ છે એમ હતું એમાં જોયું ? જેમાં ભાવોનું વિશ્વરૂપ પ્રગટ છે એમ હતું. માથેથી ત્રીજી લીટી એમાં. આહાહા ! ચોથી પાંચમી લીટી – જેમાં ભાવોનું અનેકરૂપપણું પ્રગટ છે એમ હતું. હવે આંહી પ્રગટ આ (જ્ઞાયકભાવ) કર્યું. આહાહા ! છે તો છે પણ રાગથી ભિન્ન પડી અને જેવો જ્ઞાયકભાવ છે, તેવો દૃષ્ટિમાં પ્રગટ કર્યો. આહાહાહાહા ! છે ? ઓલું છે ?

" જેમાં ભાવોનું વિશ્વરૂપ પ્રગટ છે, " એવો અનુભવે છે. છે ? છેલ્લે પરમ દિ ' સવારમાં આવ્યું 'તું ઈ છેલ્લું. આહાહા ! ઈ અનેકપણું અનુભવે છે તેથી તેને જ્ઞાયકભાવ ઢંકાઈ ગયો છે. આહાહા ! અને આ એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે. જોયું ? આહા ! ઓલાને અનેક ભાવ પ્રગટ છે તેને અનુભવે છે, તેથી જ્ઞાયકભાવ વસ્તુ છે ઈ આચ્છાદન થઈ ગઈ; ઢંકાઈ ગઈ, છતી છે તેને ઢંકાંઈ ગઈ કહેવાય ને ? આહા ! અગ્નિ ઉપર રાખ નાખે ને તે અગ્નિ દબાઈ ગઈ– (ઢંકાંઈ ગઈ) પણ અગ્નિ તો અગ્નિ જ છે. આહાહા ! એમ ચૈતન્ય ચમત્કાર વસ્તુ જે તત્ત્વ છે, એ રાગની એકતાબુદ્ધિમાં દબાઈ ગઈ એમ કહો, તો પણ તે તો જ્ઞાયક ચૈતન્ય પ્રકાશના નૂરનું તેજ તો જે છે તે છે. અજ્ઞાનીને નજરમાં ન આવ્યું માટે ઢંકાઈ ગયું એમ કહેવામાં આવે છે.

આરે ! આવો ઉપદેશ હવે. જેની એક–એક વાતને પકડવામાં ઘણી સાવધાની જોઈએ. આહાહા ! લગન વખતે નથી કહેતા ? સમય વર્તે સાવધાન ! ટાઈમ આવી ગયો છે, હોય છે ને એનું મુહૂર્ત લગનનું કે આઠને પચીસ (મિનિટે) મેળાપ (હસ્તમેળાપ) કરવો ને ઢીકણું ને એવું છે કંઈક આપણે તો કોઈનું બહુ જોયું નથી, એક ખુશાલભાઈનું જોયું 'તું. એમ બોલે ઓલો મંત્ર ભણનારો બોલે, સમય વર્તે સાવધાન–ટાઈમ થઈ ગયો છે. કન્યાને લાવો એમ. એમ હશે ને તમારે હિન્દુસ્તાનમાં આમ થાતું હશે કે નૈ ? (શ્રોતા ! એમ જ થાય) થાય, થાય બીજી ભાષામાં ન થાય એવું ન હોય (શ્રોતાઃ સમય બર્તે સાવધાન) એને ખબરેય ક્યાં છે એ બોલે જ તે, એ ટાઈમ હોય ને કે આઠ ને પચ્ચીસ એ વખતે બોલે કે લાવો સમય વર્તે સાવધાન.

આંહી સમય વર્તે સાવધાન. આહાહા ! આત્મા આનંદનો નાથ પ્રભુ રાગથી જ્યાં ભિન્ન પડયો. સાવધાન થઈને અંદરમાં ગયો, જ્ઞાયક આવિર્ભાવ થઈ ગયો, જે ઢંકાણો હતો એ આવિર્ભાવ (થઈ ગયો). આહાહા !

અરે ! આ ક્રિયાકાંડમાં મશગૂલને આવી વાત સમજવી કઠણ પડે. નહીં ? ગુલાબજી ! આહા ! પ્રભુ મૂળ મારગ આવો ભાઈ–અને તે પણ પ્રભુ તારા હિતનો છે ને નાથ. આહા ! તું સુખના પંથે કેમ પડ એ વાત છે. દુઃખને પંથે તો દોરાઈ ગયો પ્રભુ તું. વિશ્વના અનેકરૂપ ભાવ એટલે વિકાર–વિશ્વરૂપ અનેકરૂપ ઈ તો દુઃખનો પંથ છે ત્યાં તો દોરાઈ જ ગયો છો અનાદિથી. તેથી પ્રભુ તારું જ્ઞાયકસ્વરૂપપણું ઢંકાઈ ગયું છે તને, પર્યાયની દૃષ્ટિની અપેક્ષાએ. આહાહા ! જે પ્રગટ–બાહ્ય વિકલ્પો છે તેને એ અનુભવે છે પણ અંદરમાં જે મહાપ્રભુ જ્ઞાયકભાવ છે ઈ તો

એને ઢંકાઈ ગયો છે. ત્યારે... કર્મ અને આત્માનો વિવેક કરનારા પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા, આહાહા ! સહજ એક જ્ઞાયકભાવને જેણે પ્રગટ કર્યો છે, આહીં એ ન જ લેતા એમ કહ્યું કે એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે એમ કહ્યું, ઓલાને પ્રગટ છે આંહી પ્રકાશમાન છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

ઘણી ટીકા ગંભીર !! હિન્દુસ્તાનમાં અત્યારે આવી ટીકા અન્ય મતમાં તો નથી, પણ જૈન મતમાં –દિગંબરમાંય આવી ' આત્મખ્યાતિ ' જેવી બીજી એકેય ટીકા નથી બીજે, એવી અલૌકિક ટીકા છે. અમૃતચંદ્રાચાર્ય ! આહાહાહાહા ! દિગંબર સંત ! આહાહા ! હજાર વર્ષ પહેલાં હતાં હજી તો ભરતક્ષેત્રમાં વિચરતા હતા. આહાહા !

છતાં એ પાછા છેલ્લાં એમ કહે પ્રભુ એ ટીકાની રચના મારાથી નથી થઈ હોં ! આહાહા ! હું તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છું, તો હું તો મારામાં છું એ વાણીમાં હું ક્યાંથી આવ્યો, કે હું વાણીને રચું ? આહાહા ! જ્યાં હું છું ત્યાં તો વાણી નથી હું તો જ્ઞાનસ્વરૂપમાં સ્વરૂપગુપ્ત છું. આહાહા ! તો હું વાણીને બનાવું એ આવે ક્યાંથી ? આહાહાહા !

ત્યારે એક પ્રશ્ન મંદસૌરવાળાએ કર્યો છે, એમ કે બહેનશ્રીએ (ચંપાબેને) આમ લખ્યું કે ચેતન જણાય છે પણ પૂરણ કહી શકાતું નથી, એમ કેમ ? એમ કે ને મહારાજ પણ (શ્રીકાનજી સ્વામી) પણ એક કલાક ધોધમાર (વાણીની વર્ષા) વહાવે છે એમ લખ્યું છે એણે, પણ કરે કોણ ભાષા ? અરે પ્રભુ ભાઈ ! ભાષા ભાષાને કારણે નીકળે છે.

એમાં કહ્યું છે ને ? સર્વજ્ઞની વાણી સર્વજ્ઞને અનુસારીણિ કહેવાય, અનુભવશીલી એવો પાઠ છે ને પહેલા પં. રાજમલજીની ટીકામાં. ભગવાનની વાણી કેવી છે કે અનુભવશીલી, કે ભગવાનને અનુસારીણિ એટલે ? કે સર્વજ્ઞને અનુસારે (પરિણમે) વાણી નિમિત્ત છે તેને અનુસરે છે નિમિત્તથી થાય છે એમ નહીં. આહાહા ! જેવું ત્યાં સર્વજ્ઞપણું છે એવી રીતે જ વાણી નિમિત્તને અનુસરીને પોતાના ઉપાદાનની શક્તિથી સ્વપરપ્રકાશક વાણી પરિણમે છે. આહાહા !

અરે પ્રભુ તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એ રાગમાં આવતો નથી તો વાણીમાં ક્યાંથી આવે ? આહાહા ! વાણીમાં સ્વપરપ્રકાશક કહેવાની સ્વતઃ શક્તિ છે. આત્મામાં સ્વપરપ્રકાશક જાણવાની સ્વતઃ શક્તિ છે. જાણવાની સ્વતઃ શક્તિ, વાણીમાં સ્વતઃ પરની અપેક્ષા વિના, આહાહા ! ભલે એને અનુસારીણિ કીધી, પણ એ તો પરની અપેક્ષા રાખીને (છે એમ નથી નહીં તો) ઈ તો પોતે પોતાથી જ પરિણમી છે. આહાહા !

એ ચર્ચા ચાલી છે... ઓલામાં આવી છે ખાનિયા. ' ખાનિયાચર્ચામાં ' એ ચર્ચા ચાલી છે. એમ કે વાણી તો ભગવાનને અનુસારીણિ છે, અરે બાપુ ! કઈ અપેક્ષાએ છે ? એ તો નિમિત્ત છે ઈ અપેક્ષાએ કહ્યું છે. બાકી વાણી તો વાણીને કારણે, તે સમયમાં તે પરમાણુ ભાષાપણે પરિણમવાને લાયક હતાં તે પોતાથી પરિણમ્યા છે. આ વાત ! આહાહા !

એક જ્ઞાયકભાવ ! આહાહા ! ઓલામાં ભાવોનું વિશ્વરૂપપણું અનેકરૂપપણું એમ હતું. વિશ્વરૂપપણું–અનેકરૂપપણું પ્રગટ છે એવો અનુભવે છે. આહાહા ! ત્યારે ધર્મીજીવ પોતાને રાગ અને આત્માની જુદાઈપણાને લીધે, પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા, પ્રગટ કરવામાં આવેલો ' છે તો છે ' પણ દૃષ્ટિમાં જ્યારે આવ્યો ત્યારે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો એમ કહેવામાં આવ્યું. આહાહાહાહા !

(‘પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા આવિર્ભૂત કરવામાં) આવેલા એવા સહજ એક જ્ઞાયકભાવપણાને લીધે’ આહાહા...! “આવિર્ભૂત કરવામાં આવેલા એવા સહજ એક જ્ઞાયકભાવપણાને લીધે” આવિર્ભૂત કરવામાં આવ્યો ’નો અર્થ ? દૃષ્ટિમાં તેનો સ્વીકાર થયો છે એમ, એણે આવિર્ભાવ કર્યો એમ કહેવામાં આવ્યું. આહાહા ! આવું છે ઝીણું !

વર્તમાન દૃષ્ટિ એનાં સન્મુખ થઈને એનો સ્વીકાર થયો એથી એને, આહાહા ! એક જ્ઞાયકભાવ જ પ્રકાશમાન છે. આહાહા ! જેની દૃષ્ટિમાં અથવા જ્ઞાનની પર્યાયમાં એક જ્ઞાયકભાવ જ પ્રકાશમાન છે. જેની જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનેક વિકલ્પના પરિણામ પ્રગટ છે તેને અનુભવે છે એ મિથ્યાદૃષ્ટિ વ્યવહારમાં મૂઢ થઈ ગયેલા છે. આહાહા ! અને આ રાગથી ભિન્ન પડીને, પોતાની જ્ઞાનની પર્યાયમાં આખા ભાવનું જ્ઞાન થતાં તે જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે. જ્ઞાનની પર્યાયમાં એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે. સમ્યગ્જ્ઞાનની એક પર્યાયમાં, આહાહા ! એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે એવો અનુભવે છે. આહાહા !

સમ્યગ્જ્ઞાનની સાથે દૃષ્ટિ અંદર રહી છે સાથે. સમ્યગ્જ્ઞાન, રાગને અને આત્માને જુદા પાડી અને આત્મા તરફ જ્યાં ઢળ્યું છે જ્ઞાન, ત્યારે તે સહજ એક જ્ઞાયકભાવપણાને લીધે તેને એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન તેની પર્યાયમાં આવ્યો. આહાહાહા ! અંધારામાં હતો એ પ્રકાશમાં આવ્યો. આહા ! આ ચૈતન્ય ઝળહળ–ઝળહળ જ્યોતિ, જેની જ્ઞાનની પર્યાય રાગથી ભિન્ન પડીને પુરુષાર્થ દ્વારા અંદર જાય છે એને એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન દેખાય છે. સમજાણું કાંઈ ? આનું નામ તો હજી સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહાહા !

એની વિધિ અને રીતની પણ ખબર ન મળે એને આ એકાંત લાગે, આવું પણ એનું સાધન શું ? ઈ સાધન જ આ. પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા, રાગથી (આત્માને) ભિન્ન કરી ને એક સહજ જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન આવ્યો એ એનું સાધન (છે.). આહાહા ! બીજું સાધન નહીં એનું નામ અનેકાન્ત છે. અને આ તો એમ કહે છે કે આએ ખરું ને વ્યવહારથીય થાય એય ખરું– તો અનેકાન્ત છે.

અરે ભગવાન ! એમ ન હોય. અસ્તિ–નાસ્તિ છે એ સપ્તભંગીનો પહેલો બોલ છે. સ્વપણે છે ને પરપણે નથી. એમ સ્વપણેય છે ને પરપણેય છે ? આહાહા ! અનેકાન્તનો અર્થ સ્વપણેય પણ છે ને પરપણેય પણ છે એનું નામ અનેકાન્ત છે ? સ્વપણે છે ને પરપણે નથી– ચૌદ બોલમાં એમાં તો આવે છે. અનેકાન્તને પ્રકાશનાર અમૃતચંદ્રાચાર્ય ચૌદ બોલ તત્ત– અતત્ત, એક–અનેક. આહાહા ! જે સત્ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવથી છે, તે પર દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવથી નથી. આહાહા !

જે નિશ્ચયથી શુદ્ધ ચૈતન્ય પ્રકાશમાન છે, તે રાગથી પ્રકાશમાન ને રાગથી જણાય તેવો છે નહીં. આહાહા ! આવી વાત છે પણ શું થાય ? ભગવાનનો દિવ્યધ્વનિનો દિવસ છે એ વિપુલાચલ પર્વત ઉપર, રાજગૃહીમાં ભગવાનની વાણી નીકળી હશે એ ગણધર ને ઇન્દ્રો ને, આહાહા ! પચીસસો વર્ષ થઈ ગયાં. આહાહા !

કંઈકને ત્યાં અંદર આત્મજ્ઞાન થયાં. કોઈને મુનિપણાં આવ્યાં. આહાહા ! આને–ગૌતમને તો મુનિપણું આવ્યું એકદમ, ભગવાન બિરાજતાં હતાં. આહાહા ! ધર્મની હાટડી ખોલી ભગવાને

આહાહા ! કંઈક માલ લેવા આવ્યાં ’તા ! આહાહા ! વિપુલાચલ પર્વત ઉપર, આહાહા ! ગણધર જેવાં મુનિપણું લઈ લીધું બીજાં કોઈ શ્રાવક થયાં હોય, કોઈ મુનિ, સમકિતી થયા હોય. આહાહા !

અને આ બાર અંગની રચનાનો દિવસેય આ જ છે એટલે કે આ શાસ્ત્ર એ માંહ્યલું છે એટલે એની રચનાનો દિવસેય આ જ છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? ઝીણું છે બાપુ પણ શું થાય ? આહાહા !

ચોરાશીના અવતારમાં જુઓને, આહાહા ! સાંભળીએ છીએ ને વળી કોઈ દિકરી બિચારી બળીને મરી ગઈ બળી ગઈ, છોકરાંને છોકરાંને હાર્ટફેઈલ થઈ ગયું. આહાહા ! કેન્સર કોઈ આમ મરી છોકરાં બિચારાં કાલ આવ્યાં હતા ને દામનગરવાળા ભાવસાર એ હતાં. ત્યાં બે ત્રણ ઘર જ ફક્ત આંહીના મુમુક્ષુ તરીકે છે. તેમાં એક ભાવસાર હતાં. શરીર લઠ્ઠ જેવું હતું બહું પણ તેને કેન્સર થયું. છોકરો કાલ આવ્યો હતો (કહેઃ) મારા બાપા મરી ગયા, ગુજરી ગયા કેન્સરમાં. આ રવિવારે મારી પૂજા છે ને છોકરાને આપણે ઓળખતા નહોતા. એનાં બાપને ઓળખતા, કહો એકસઠ વરસની ઉંમર ને કેન્સર પણ છેલ્લા સુધી આંહીની રટણાં; નહીં ભલામણ કહેવી ને શું કરજો તમે આનું ને બિલકુલ નહીં એ કહે મારી પાછળ આ કરજો એ આવું કરજો એ કંઈ નહીં... એ તો પોતાના વિચારમાં હતા બસ એ જ. દેહ છૂટી ગયો. આહાહા !

નહીં તો ભલામણ તો કરે કે આ તારી માને સાચવજે, ફલાણું આમ કરજે, ઢીંકણું કરજે. આહાહા ! ! કોણ સાચવે બાપુ ? આહાહા ! તારો વિકલ્પ જ મફતમાં જાશે, હૈં ? એવાં છોકરાં હોય કે સામુંય નહીં જુએ એની માની સામું. એવાય હોય છે ને ? ઘણાં છે દાખલા છે ઘણાં જોયા છે ને બાપુ ? બાપુ કોનું કોણ છે ભાઈ ? બધાં સ્વાર્થના સગા છે. પોતાનું પોષણ મળે ત્યાં સુધી એ વહાલાં લાગે. આહાહા !

આંહી તો કહે છે અજ્ઞાની આત્માને જેમાં અનેક ભાવનું પ્રગટપણું છે એવો અનુભવે છે. ધર્મી જેમાં એક જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે, એવો અનુભવે છે બસ. આહાહા ! આ બેયની વાત. અંતર્ પ્રભુ ચૈતન્ય જ્યોત ઝળહળ જ્યોત ભગવાન શુદ્ધ આનંદનો નાથ પ્રભુ પોતે પરમાત્મ સ્વરૂપ જ છે. એનાં જેવી કોઈ સર્વોત્કૃષ્ટ કોઈ ચીજ છે જ નહીં. એવો એક સહજ જ્ઞાયકભાવ પ્રકાશમાન છે એવો અનુભવે છે. આહાહા !

જુઓ આ સમ્યગ્દર્શન અને એની સાથે રહેલું આ સમ્યગ્જ્ઞાન. આહાહા ! આંહીથી તો શરૂઆત થાય છે, હજી ધરમની આંહીથી શરૂઆત થાય છે. એની ખબરું ન મળે ને. આહાહા !

‘ અહીં શુદ્ધનય કતકફળના સ્થાને છે ’ જેમ ઓલું પાણી અને કાદવ હતું, એમાં જે નિર્મળી ઔષધિ નાખી ’તી, તેવું મેલ અને પાણી જુદાં પડી ગયા ’તા ! એમ આ શુદ્ધનય કતકફળને સ્થાને છે. રાગ અને ભગવાન ઈ સમ્યગ્જ્ઞાનથી જુદાં પડી જાય છે; જેમ કતકફળ–નિર્મળી ઔષધિથી કાદવનો મેલ અને જળ નિર્મળ જુદાં પડી જાય છે. એમ આ શુદ્ધનય એટલે ? સ્વભાવને અનુસરનારી જે જ્ઞાનનય એ જ્ઞાન એને અનુસર્યું છે એને લઈને, આહાહા ! એ કતકફળને સ્થાને (છે) રાગને ભિન્ન પડવાના સ્થાને એ છે.

ઓલામાં રાગની એકતા કરવામાં હતું મિથ્યાજ્ઞાન, આ રાગ ને ભિન્ન પાડવાના સ્થાનમાં છે. જે જ્ઞાન સ્વભાવ સન્મુખ વળ્યું ત્યારે તે જ્ઞાને રાગ અને સ્વભાવને બેને ભિન્ન કર્યાં આહાહા ! એ નિર્મળી ઔષધિની પેઠે છે, શુદ્ધનય એમ કહે છે. નિર્મળી ઔષધિ નાખી ને જુદાં પડે એમ શુદ્ધનય જ્યાં અંદર વળે સ્વભાવ અનુસાર જ્યાં જ્ઞાન થાય, એ જ્ઞાને રાગને અને આત્માને જુદાં પાડયા. આહાહાહા !

શુદ્ધનય કતકફળના સ્થાને છે. તેથી જેઓ શુદ્ધનયનો આશ્રય કરે છે એટલે કે ત્રિકાળનો આશ્રય કરે છે. તેઓ જ સમ્યક્ અવલોકન કરવાવાળા છે. આહાહા ! એ શુદ્ધનયનો આશ્રયનો અર્થ ઈ. શુદ્ધનયનો વિષય ત્રિકાળ છે ઈ ત્રિકાળ શુદ્ધનયનો વિષય ત્રિકાળ જ છે. એ ત્રિકાળનો– જ્ઞાયકભાવનો આશ્રય કરે છે. ‘ તેઓ જ ’ (શું કહ્યું ?) ‘ તેઓ જ ’. આહાહા ! જે ત્રિકાળી જ્ઞાયક ચૈતન્ય ધ્રુવ એક સમયમાં હોં પણ ત્રિકાળ એટલે ભવિષ્યમાં રહેશે ને(એમ નહીં) આંહી તો વર્તમાનમાં. આહાહા ! જ્ઞાયકભાવ ધ્રુવ ટકતું ત્રિકાળી તત્ત્વ. આહાહા ! એનો જે આશ્રય કરે છે, તેઓ જ સમ્યક્ અવલોકન કરતા હોવાથી “ તેઓ જ ”, એક જ; ‘ સમ્યક્ અવલોકન કરતા હોવાથી સમ્યગ્દૃષ્ટિ છે ! ’ આહાહાહા ! છે કે નહીં એમાં ?

જેઓ શુદ્ધનયનો એટલે ભૂતાર્થનો/ગાથામાં બે ભાગ આવ્યા ’તા ને ? ભૂતાર્થ તે જ શુદ્ધનય છે. બીજાપદમાં એમ આવ્યું હતું. એ ત્રિકાળી વસ્તુ તે જ શુદ્ધનય છે અને ત્રીજા પદમાં એમ આવ્યું ’તું કે ભૂતાર્થનો આશ્રય કરે એ શુદ્ધનયનો આશ્રય કર્યો કહેવાય, અને એ પર્યાયને પણ શુદ્ધનય કહેવાય. ૧૪ મી ગાથામાં એ આવે છે, જે વસ્તુ શુદ્ધનય છે એ ત્રિકાળને પણ કહેવાય અને એને આશ્રયે આનંદ આવ્યો–નિર્મળ સમ્યગ્જ્ઞાન થયું એને પણ શુદ્ધનય કહેવામાં આવે. એનો અંશ પ્રગટયોને ? અનુભવ કહો, શુદ્ધનય કહો કે આત્મા કહો ત્રણેય એક જ છે. આવે છે ને ચૌદમી ગાથામાં ? આ તો અગિયારમી ચાલે છે. આહાહા !

જેઓ શુદ્ધનયનો આશ્રય કરે છે. ‘ ભૂયત્થમઅસિદો ’ છે ને ? એની વ્યાખ્યા થઈ, જે ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ (છે). એ તરફ જેણે જ્ઞાનને વાળ્યું છે, અને ઈ જ્ઞાનની પર્યાયમાં જેને ત્રિકાળીનો આશ્રય છે. એ રીતે જે ત્રિકાળીને અવલોકે છે. આહાહા ! “ તેઓ જ સમ્યક્ અવલોકન કરતા (હોવાથી) ” કેમ કે સાચું અવલોકન તો તે જ કરનારા છે, ત્રિકાળી ચૈતન્યનો પૂંજ પ્રભુ, આહાહા ! પરમેશ્વર સ્વરૂપ પ્રભુ એવા પરમેશ્વરનો જે આશ્રય કરે છે અને તે આશ્રય કરીને તે પરમેશ્વરને અવલોકે છે. આહાહા ! તે જ સમ્યગ્દૃષ્ટિ છે.

આવી ગાથા છે આ. હજી તો આ ચોથા ગુણસ્થાનની વાત છે, પડિમાધારી પાંચમું ને મુનિ છઠ્ઠું એ તો ક્યાં ? આ તો પડિમા, બે–ચાર લીધી ત્યાં તો થઈ ગયા આપણે જાણે પાંચમે ગુણસ્થાને આવી ગયા. મહાવ્રત લીધા તે જાણે આવી ગયા મુનિપણાં. અરે રે ! આહાહા !

(શ્રોતાઃ પાત્ર હોવે તો માલૂમ પડે યે પાત્ર તૈયાર હોવે તો માલૂમ પડે ને) એ આ અંતર્મુખ જાય ત્યારે માલ મળે. જ્યાં માલ છે ત્યાં જાય તો માલ મળે. માલ ક્યાં છે ? અંતરમાં છે. પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રભુ પરમેશ્વર સ્વરૂપ જ છે. આહાહા ! પોતાનો પરમેશ્વર, ભૂલી ગયો હતો આવ્યું છે ને (સમયસાર) આડત્રીસ ગાથામાં. આહાહા ! આડત્રીસ ગાથામાં આવે છે. પોતાના પરમેશ્વરને ભૂલી ગયો છે, પોતાનો પરમેશ્વર, ભગવાન નહીં. આહાહાહા !

એને ભૂલી ગ્યો 'તો, જેમ મુઠ્ઠીમાં સોનું હોય, પણ એ ભૂલી ગયો, ક્યાં સોનું ? ક્યાં સોનું ? દાંતણ કરતાં વખતે સોનું આમ કાઢીને મુઠ્ઠીમાં રાખ્યું હોય પછી કહે કે ક્યાં ગયું ? આંહીને આંહી રહી ગયું હોય મુઠ્ઠીમાં. મુઠ્ઠીમાં સોનું છતાં ભૂલી ગયો. આ બાઈયુંને કાંખમાં છોકરું હોય પણ ભૂલી જાય એમ છોકરું કાંખમાં હોય અને હાથ આમ રહી ગયો હોય ને ક્યાં ગયું ? ક્યાં ગયું ? અહીં લક્ષ ન રહે... આહાહા ! (શ્રોતાઃ- બાઈયુ ભૂલે પણ ભાઈએ તેડયું હોય તો ભાઈયું ભૂલે કે નહીં ?) ભાઈયુના બાપેય ભૂલે બધા, આ તો છોકરાની બાઈયુની વાતું છે. ઘણું તો છોકરા સાચવે છે બાઈયુને, એટલે આહા... હા ! બાઈયુને કાંખે છોકરું ને ભૂલી જાય એમ. એમ આદમીના કાંખે છોકરું ને એય ભૂલી જાય. આહાહા ! એમ ભગવાન અંદર પ્રકાશમાન જ્યોતિ છે તેને ભૂલી ગયો. આહાહા ! અને જે તેનામાં નથી તેને યાદ કર્યું. પુણ્ય ને પાપ ને તેને યાદ કરીને તેમાં રોકાઈ ગયો. બીજા દિવસે વિશેષ વાત.